

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/130/128/96

SPOŁECZNE WIZERUNKI PARTII I UGRUPOWAŃ POLITYCZNYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ '96

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

SPIS TREŚCI

OBRAZ PARTII POLITYCZNYCH W OPINII OGÓLU SPOŁECZEŃSTWA	2
Lewicowość - prawicowość	10
Sympatia - niechęć	11
WIZERUNKI PARTII W OPINII POTENCJALNYCH WYBORCÓW	12
OPINIE ELEKTORATÓW POSZCZEGÓLNYCH PARTII I UGRUPOWAŃ	14
Sympatie i antypatie elektoratów	14
Postrzeganie swojej i innych partii	19
<i>Dbalność o dobro kraju czy o interesy partyjne</i>	<i>20</i>
<i>Skuteczność w działaniu</i>	<i>20</i>
<i>Kompetencja przywódców</i>	<i>22</i>
WIZERUNKI POSZCZEGÓLNYCH PARTII W OPINII OGÓLU BADANYCH	23
Sojusz Lewicy Demokratycznej	23
Polskie Stronnictwo Ludowe	24
Unia Pracy	26
Unia Wolności	27
Ruch Odbudowy Polski	29
NSZZ „Solidarność”	30

To, jak postrzegane są poszczególne partie i ugrupowania - niezależnie od ich programów politycznych - może być jednym z ważniejszych czynników wpływających na wyniki nadchodzących wyborów parlamentarnych. W czerwcu sondowaliśmy poglądy społeczeństwa na ten temat, zadając respondentom otwarte pytanie o to, jakie są dobre i złe cechy danej partii oraz co im się w niej podoba lub nie¹. Ankietowani mieli możliwość wskazania dowolnych cech, ważnych z ich punktu widzenia. Opierając się na rezultatach tego badania, w lipcu zapytaliśmy respondentów o oceny głównych partii i ugrupowań politycznych - SLD, PSL, NSZZ „Solidarność”, UW, UP, ROP. Chodziło nam szczególnie o sposób, w jaki badani postrzegają cele, styl i efektywność działania poszczególnych partii oraz ich przywódców².

W pytaniu zamkniętym prosiliśmy, aby ocenili każdą z partii na dziesięciu skalach, tzn. ze względu na dziesięć cech, odnoszących się do trzech aspektów działalności partii. Respondenci oceniali osobno każdą z partii, posługując się dla każdej cechy - wymiaru oceny - skalą od 1 do 7, na której „1” oznaczała ocenę najbardziej pozytywną pod danym względem, „4” (środek skali) - ocenę ambiwalentną, a „7” - ocenę najbardziej negatywną, przy czym oba krańce skali były opisane odpowiednimi, przeciwstawnymi stwierdzeniami charakteryzującymi (por. rys. 1).

Ponadto interesowało nas, która z partii określana jest jako lewicowa bądź prawicowa, oraz jaki jest wpływ czynnika emocjonalnego (sympatii i niechęci) na postrzeganie poszczególnych partii i ugrupowań.

¹ Por. komunikat CBOS „Polskie partie polityczne”, marzec ‘96.

² Opinie o partiach sondowano w dwóch kolejnych badaniach przeprowadzonych na reprezentatywnych próbach losowych dorosłej ludności kraju: 1) „Aktualne problemy i wydarzenia” (73), 14-18 czerwca ‘96 (N=1167); 2) „Aktualne problemy i wydarzenia” (74), 12-17 lipca ‘96 (N=1088).

OBRAZ PARTII POLITYCZNYCH W OPINII OGÓLU SPOŁECZEŃSTWA

Ogólnie rzecz biorąc, wszystkie partie postrzegane są podobnie. Profile poszczególnych ugrupowań - graficznie reprezentujące średnie ocen uzyskane przez daną partię na każdej ze skal - są podobne, nieraz się nakładają, a kierunek odchylenia (w stronę jednego lub drugiego krańca skali) jest na ogół ten sam. Średnie ocen są w większości przypadków zbliżone i skupiają się wokół środka każdej ze skal, w przedziale od „3” do „5” (3,12 - 4,83).

Istotną rolę może tu odgrywać niechęć respondentów do wystawiania skrajnych ocen oraz brak zainteresowania i odpowiedniej wiedzy. Wskazuje to jednak również na wspólny wielu badanym ogólny stosunek do partii politycznych oraz polityki jako sfery życia, a także na to, że - w odczuciu społecznym - większości polskich partii brak wyrazistego wizerunku, odróżniającego je od innych. Można powiedzieć, że obraz ugrupowań politycznych w opinii społeczeństwa ma w pewnym stopniu znamiona stereotypu.

Zwróćmy uwagę na funkcjonowanie niekorzystnego, *negatywnego* pod pewnymi względami, obrazu sceny politycznej. Wszystkie partie oceniane są przeważnie negatywnie (średnie ocen większe od 4 - wychylenie profili w prawą stronę) z punktu widzenia tego, czy mają na względzie przede wszystkim **dobro kraju** czy też **swoje partyjne interesy** oraz pod kątem ich **wiarygodności, realizacji składanych obietnic**. Prawie wszystkie - z wyjątkiem SLD - postrzegane są też na ogół negatywnie, jeśli chodzi o **ocenę skuteczności działania**. Krytyczne opinie przeważają również w ocenie polityków danej partii (z wyjątkiem UP i ROP), tego, czy są ludźmi **uczciwymi, nieprzekupnymi**, czy też **myślą tylko o własnych korzyściach**.

Oceniane ugrupowania postrzegane są też częściej jako partie **konfliktowe, nie potrafiące współpracować z innymi niż zdolne do porozumień** (zwłaszcza „Solidarność” i ROP, w mniejszym stopniu - UW).

Natomiast *pozytywne* oceny wszystkich partii przeważają nad negatywnymi, jeśli chodzi o **stałość i wierność swoim poglądom** (średnie ocen mniejsze od 4 - profile wychylone w lewo) oraz o to, czy **mają określony program, czy wiadomo, do czego zmierzają**. Warto przy okazji podkreślić, że pozytywne oceny w przypadku tych dwóch cech, a także przypuszczalnie niektórych innych (np. skuteczności działania) nie muszą oznaczać aprobaty danych poglądów czy programu, ani stałości i jednoznaczności tego programu, gdy nie jest on przez nich aprobowany.

Pozytywne oceny przeważają także - z wyjątkiem NSZZ „Solidarność” - w ocenie **kompetencji przywódców** i tego, czy **politycy danej partii znają się na rządzeniu**, a w przypadku większości partii (z wyjątkiem SLD i, w niewielkim stopniu, UW) także w odniesieniu do **troski o los zwykłego obywatela**.

Głównym polskim ugrupowaniem politycznym przypisuje się więc w większym stopniu określoność celów, do których dążą, i stałość poglądów oraz kompetencję przywódców niż postrzega się je jako wiarygodne i uczciwe, troszczące się o dobro ogółu i skuteczne w działaniu.

Trzeba też podkreślić, że średnie ocen na poszczególnych wymiarach uzyskane przez partie nie różnią się w wielu przypadkach w sposób istotny statystycznie. Wskazuje to wyraźnie na stereotypowy w dużej mierze charakter postrzegania partii i ugrupowań politycznych w Polsce.

RYS. 1. PROFILE GŁÓWNYCH PARTII I UGRUPOWAŃ POLITYCZNYCH

OPINIE OGÓŁU BADANYCH (SKALA OCEN 1-7)

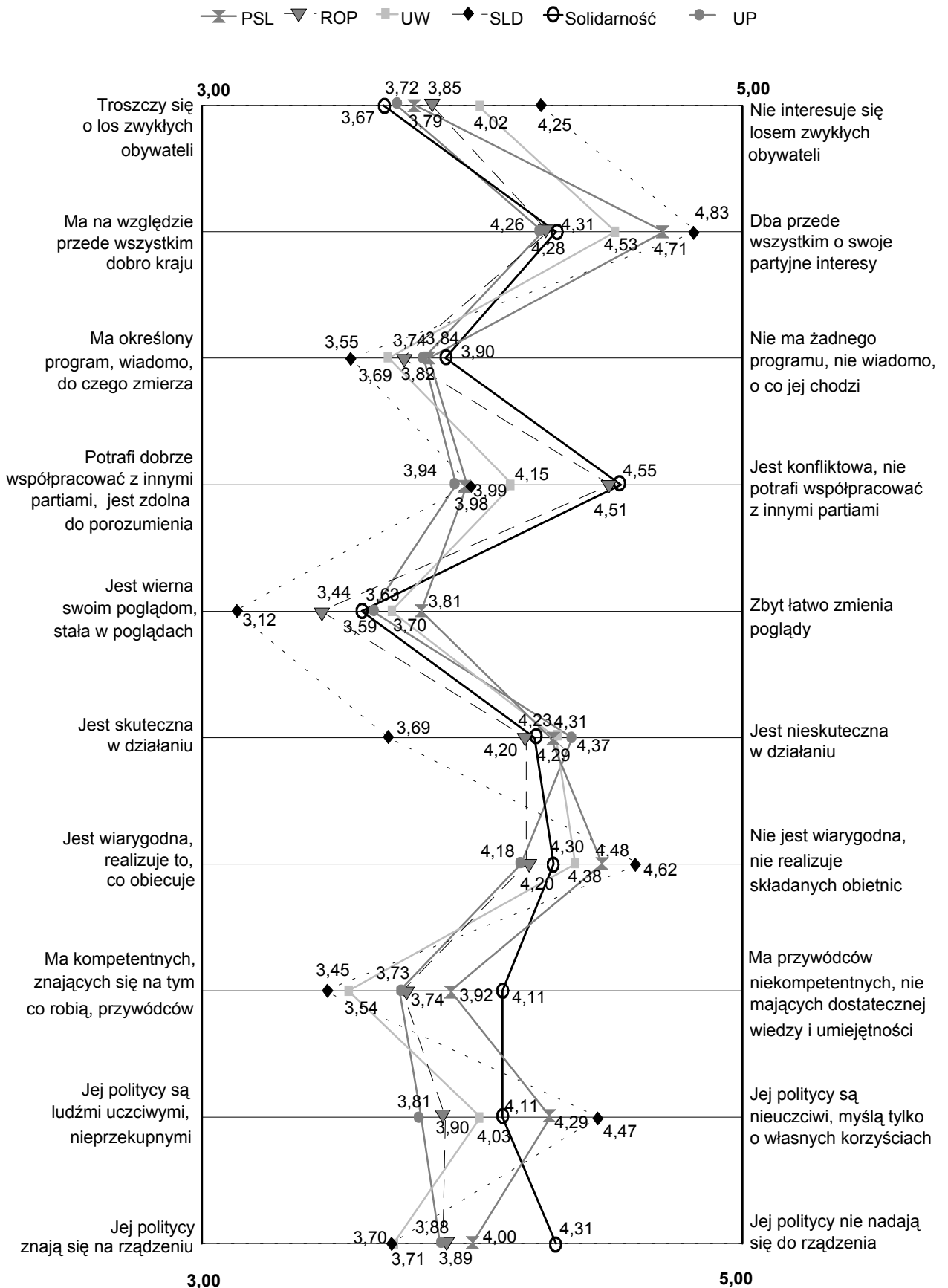

Tabela 1

w procentach

Partie i ugrupowania	Czy, Pana(i) zdaniem, jest to partia, która: (skala 1 - 7)								Średnia ocen na skali 1 - 7	
	1 - 3		4		5 - 7		Trudno powiedzieć			
	trochę się o los zwykłych obywateli		ocena ambiwalentna		nie interesuje się losem zwykłych obywateli					
	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy
PSL	39	41	20	19	25	27	16	13	3,79	3,81
ROP	30	35	14	14	22	23	34	27	3,85	3,76
UW	29	32	24	25	25	26	22	16	4,02	4,01
SLD	27	32	21	18	33	38	20	11	4,25	4,29
„S”	42	47	19	19	25	24	14	9	3,67	3,54
UP	30	37	24	24	15	18	31	21	3,72	3,65
	ma na względzie dobro kraju		ocena ambiwalentna		dba o swoje interesy		Trudno powiedzieć			
	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy
PSL	20	22	16	16	48	50	16	12	4,71	4,68
ROP	25	28	14	16	32	33	29	22	4,28	4,20
UW	20	21	18	20	40	43	21	15	4,53	4,51
SLD	18	21	16	13	50	55	17	10	4,83	4,90
„S”	28	32	18	17	41	42	14	8	4,31	4,22
UP	19	23	24	25	29	31	28	20	4,26	4,22
	ma określony program		ocena ambiwalentna		nie ma żadnego programu		Trudno powiedzieć			
	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy
PSL	35	36	17	18	25	25	24	21	3,84	3,83
ROP	32	36	12	12	21	22	35	29	3,74	3,69
UW	34	37	19	18	20	23	27	21	3,79	3,70
SLD	40	50	17	15	20	20	22	14	3,55	3,38
„S”	34	40	17	16	29	32	19	12	3,90	3,85
UP	27	31	24	26	16	18	33	24	3,82	3,76
	potrafi dobrze współpracować		ocena ambiwalentna		nie potrafi współpracować		Trudno powiedzieć			
	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy
PSL	32	34	20	21	27	28	21	17	3,98	3,92
ROP	17	20	15	17	33	36	34	26	4,51	4,46
UW	25	26	21	22	28	31	26	20	4,15	4,19
SLD	31	37	20	19	28	30	20	13	3,99	3,93
„S”	22	25	18	18	42	45	18	11	4,55	4,51
UP	24	27	26	28	20	22	30	22	3,94	3,93
	jest wierna poglądom		ocena ambiwalentna		zbyt łatwo zmienia poglądy		Trudno powiedzieć			
	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy
PSL	34	37	17	18	26	29	22	16	3,81	3,84
ROP	35	42	13	11	16	19	36	27	3,44	3,38
UW	35	39	16	16	22	23	28	21	3,70	3,65
SLD	48	58	14	13	17	17	21	12	3,12	2,96
„S”	42	47	16	17	24	24	18	11	3,59	3,47
UP	33	38	19	18	16	19	31	24	3,63	3,63

Tabela 1 (cd.)

w procentach

	jest skuteczna w działaniu		ocena ambiwalentna		jest nieskuteczna w działaniu		Trudno powiedzieć			
	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy
PSL	25	27	19	18	34	37	22	18	4,29	4,32
ROP	21	22	16	19	24	28	39	30	4,20	4,27
UW	20	21	21	23	30	32	29	23	4,31	4,32
SLD	37	45	20	17	23	24	21	14	3,69	3,54
„S”	28	31	19	20	37	39	16	10	4,23	4,19
UP	15	17	25	28	30	33	30	22	4,37	4,34
	jest wiarygodna		ocena ambiwalentna		nie jest wiarygodna		Trudno powiedzieć			
	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy
PSL	23	24	19	21	38	39	20	16	4,48	4,48
ROP	20	23	16	17	23	26	41	33	4,20	4,20
UW	19	20	21	24	31	33	28	22	4,38	4,37
SLD	22	23	17	16	43	50	18	11	4,62	4,77
„S”	26	31	20	22	37	37	17	10	4,30	4,21
UP	19	23	24	26	24	26	33	24	4,18	4,14
	ma kompetentnych przywódców		ocena ambiwalentna		nie ma kompetentnych przywódców		Trudno powiedzieć			
	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy
PSL	33	35	19	18	27	29	21	17	3,92	3,93
ROP	30	34	16	16	20	23	34	26	3,74	3,72
UW	38	42	18	18	19	19	25	20	3,54	3,52
SLD	41	49	20	17	19	21	20	13	3,45	3,34
„S”	30	36	19	20	33	32	18	11	4,11	3,98
UP	28	33	24	24	17	18	32	24	3,73	3,69
	politycy są uczciwi		ocena ambiwalentna		politycy są nieuczciwi		Trudno powiedzieć			
	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy
PSL	23	26	20	20	30	32	28	22	4,29	4,24
ROP	24	29	15	15	20	21	41	34	3,90	3,81
UW	23	28	21	22	22	21	34	28	4,03	3,91
SLD	19	23	19	20	36	40	26	17	4,47	4,46
„S”	25	31	23	24	26	27	26	18	4,11	3,96
UP	23	28	24	27	14	14	39	30	3,81	3,70
	politycy znają się na rządzeniu		ocena ambiwalentna		nie nadają się do rządzenia		Trudno powiedzieć			
	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy
PSL	29	30	23	25	26	29	21	16	4,00	4,07
ROP	28	32	16	17	21	22	35	28	3,89	3,83
UW	36	40	19	18	20	21	25	20	3,71	3,68
SLD	38	43	20	22	23	23	20	11	3,70	3,60
„S”	25	28	20	22	34	37	20	12	4,31	4,28
UP	24	28	26	26	17	19	33	26	3,88	3,82

Uwaga: opinie „wyborców” zamieszczone w tabeli to opinie tych osób, które zadeklarowały, że gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to na pewno wzięłyby w nich udział.

Należy zaznaczyć, że wielu badanych nie ma zdania na temat poszczególnych partii i charakteryzujących je cech. Świadczą o tym odsetki odpowiedzi „Trudno powiedzieć”, najwyższe w przypadku ROP (29 - 41%, zależnie od ocenianej cechy) i UP (27 - 39%). Są to więc ugrupowania, których działalność jest stosunkowo najmniej znana lub których obraz jest w odczuciu społecznym słabo zarysowany i niejasny, respondenci nie mają o nich wyrobionej opinii, mimo że - jak w przypadku ROP - zyskały one znaczną grupę sympatyków.

Najbardziej znani uczestnicy sceny politycznej, o których respondenci stosunkowo dużo wiedzą i mają określone zdanie na ich temat, to NSZZ „Solidarność” oraz partie rządzącej koalicji - SLD i PSL.

Badanym łatwiej było wyrazić opinię o niektórych wymiarach oceny partii, podczas gdy ocenianie innych sprawiało trudności. Najczęściej deklarowano brak zdania (25-40% wskazań „Trudno powiedzieć”), jeśli chodziło o ocenę uczciwości polityków danego ugrupowania, tego, czy są ludźmi nieprzekupnymi czy też są nieuczciwi, myślą tylko o własnych interesach. Taki osąd sprawiał badanym największy kłopot.

Brak zdania najrzadziej natomiast deklarowano, gdy chodziło o to, czy dana partia dba przede wszystkim o swoje partyjne interesy, czy też ma na względzie dobro kraju oraz o to, czy troszczy się o los zwykłych obywateli czy też nie. Wynika to przypuszczalnie z prostego odniesienia tego rodzaju ocen do własnych interesów respondentów i poczucia stopnia ich realizacji.

Istotnym rysem ogólnego obrazu głównych ugrupowań politycznych jest, jak się wydaje, również rozpiętość ocen, różnorodność opinii o poszczególnych partiach. Najbardziej zróżnicowane były oceny ROP i NSZZ „Solidarność”, a następnie - SLD (jeśli weźmiemy pod uwagę odchylenia standardowe ocen na poszczególnych skalach). Można powiedzieć, że wizerunki tych trzech ugrupowań są najbardziej kontrowersyjne, natomiast najmniej kontrowersyjne - UP i UW.

Porównanie profili wszystkich ocenianych partii politycznych (rys. 1) uwypukla fakt, że profil SLD jest najbardziej „zygzakowaty” - ugrupowanie to jest pod wieloma względami znacznie częściej niż pozostałe oceniane bądź to głównie pozytywnie, bądź negatywnie, a jego wizerunek kształtuje się znacznie bardziej korzystnie lub też niekorzystnie na tle innych.

Ugrupowanie to w niektórych przypadkach wręcz dystansuje pozostałe, uzyskując znacznie lepsze średnie ocen (skuteczność działania, wierność poglądom). Obraz tej partii w społeczeństwie jest więc najwyraźniej dwoisty, niespójny, niezależnie od swojej kontrowersyjności.

Bardziej „zygzakowaty” niż inne jest też profil UW, ale już nie tak mocno jak SLD, co oznacza znaczne różnice w ocenach na poszczególnych wymiarach - raz z wyraźną przewagą opinii pozytywnych, a innym razem - negatywnych.

Najmniej „zygzakowaty” jest profil UP - średnie ocen tego ugrupowania najmniej się różnią, spośród wszystkich ocenianych partii jest ona postrzegana w sposób najbardziej wyrównany. Na drugim miejscu pod tym względem sytuuje się „Solidarność” (por. tab. 1).

Z analizy statystycznej danych³ wynika, że ogół ocen, jakie uzyskują poszczególne ugrupowania, jest wewnątrznie powiązany, a za ocenami danej partii kryje się pojedynczy czynnik. Czynnik ten związany jest z ogólnym nastawieniem respondentów wobec danej partii - przede wszystkim z sympatią lub niechęcią oraz, w słabszym stopniu, z poglądami politycznymi⁴. Decyduje on w głównej mierze o ocenach, jakie ona uzyskuje i jej obrazie⁵. Tak więc wizerunki partii są w opinii badanych przede wszystkim kwestią ich sympatii i antypatii politycznych silnie nacechowanych emocjami.

Przechodząc do poszczególnych cech (por. tab. 1) warto zauważyć, że jeśli chodzi o troskę o los zwykłych obywateli, tylko w przypadku SLD mamy do czynienia z wyraźną przewagą ocen negatywnych. Najbardziej pozytywnie pod tym względem oceniana jest „Solidarność”, następnie UP i PSL. Jednakże wszystkie partie postrzegane są częściej jako dbające przede wszystkim o swoje partyjne interesy niż o dobro kraju - szczególnie negatywnie pod tym względem oceniane jest SLD i PSL, ale i Unia Wolności ma znaczną przewagę ocen negatywnych. Stosunkowo lepszy jest obraz UP, ROP i „Solidarności”.

³ Zastosowano analizę czynnikową, przeprowadzoną metodą rotacji OBLIMIN.

⁴ Współczynniki korelacji liniowej wynoszą od 0.361 (PSL) do 0.615 (SLD), w przypadku skali sympatii - niechęci, oraz od 0.128 (UW) do 0.528 (SLD) w przypadku deklarowanych przez badanych poglądów politycznych, z wyjątkiem ocen UP, które są bardzo słabo (w sposób nieistotny statystycznie) powiązane z orientacją polityczną respondentów.

⁵ Części wariancji wyjaśniane przez dane czynniki wynoszą od 45,4% (w przypadku PSL) do 60,2% (w przypadku „Solidarności”).

Z kolei wyraźną przewagą ocen pozytywnych cieszą się wszystkie partie, jeśli chodzi o posiadanie określonego programu i celów - pod tym względem szczególnie wyróżnia się w opinii respondentów SLD. Wszystkie też postrzegane są przeważnie jako wierne swym poglądom, stałe w swych programach. Z tego punktu widzenia SLD wyprzedza znacznie pozostałe partie, wśród których wiernością poglądom wyróżnia się jeszcze ROP.

Z drugiej strony, wszystkie partie postrzegane są przeważnie jako niewiarygodne, nie realizujące składanych obietnic. Taka negatywna ocena najczęściej dotyczy SLD, ale także PSL oraz UW i NSZZ „Solidarność”. Unia Pracy i ROP wyróżniają się stosunkowo małą liczbą ocen negatywnych.

Za partie najbardziej konfliktowe, nie potrafiące dobrze współpracować z innymi, uważane są najczęściej „Solidarność” i ROP. Najlepszą opinią, jeśli chodzi o współpracę z innymi, cieszy się UP oraz partie rządzącej koalicji: SLD i PSL.

Skuteczność działania to cecha, którą charakteryzuje się w opinii społecznej przede wszystkim SLD. Inne partie i ugrupowania postrzegane są częściej jako nieskuteczne; pod tym względem stosunkowo najmniejsza przewaga ocen negatywnych nad pozytywnymi występuje w odniesieniu do ROP, co wiąże się głównie z tym, że wielu respondentów nie ma wyrobionej opinii.

Przywódcy i politycy poszczególnych partii postrzegani są przeważnie jako kompetentni, znający się na tym, co robią, i na rządzeniu. Najlepsze opinie mają liderzy SLD i UW. Jedynie przywódcy i politycy „Solidarności” oceniani są przeważnie negatywnie - jako nie mający dostatecznej wiedzy i umiejętności oraz nie nadający się do rządzenia. Inaczej jest natomiast z oceną uczciwości polityków - opinie o poszczególnych partiach są bardzo różne: najgorszą mają zdecydowanie politycy SLD, a następnie PSL, natomiast politycy Unii Pracy i ROP częściej uważani są za uczciwych niż za nieuczciwych.

Lewicowość - prawicowość

Określenie lewicowości - prawicowości danej partii odbiega w swym charakterze od omawianych dotąd ocen, nie ma bowiem pozytywnego i negatywnego bieguna tej skali. Ta sama cecha, np. lewicowość, może być przez jednych uważana za pozytywną, a przez innych będzie postrzegana jako negatywna.

Obraz podziału sceny politycznej na lewicę i prawicę, jaki wyłania się z opinii respondentów, nie w pełni pokrywa się z tym, co partie same sądzą i głoszą o sobie (tab. 2). Wydaje się, że jest bardziej zgodny z podziałem na partie rządzące i opozycję (parlamentarną i pozaparlamentarną).

Zdecydowana większość respondentów postrzega SLD jako partię lewicową, lewicowość przeważa także w obrazie PSL. Opinie o UP są natomiast podzielone - prawie tyle samo respondentów uważa ją za partię o charakterze lewicowym, co sytuuje w politycznym centrum, mimo jej wyraźnie socjalistycznego programu; niewiele mniej osób sądzi, że jest to partia prawicowa (przy wysokim odsetku osób, które nie mają zdania na ten temat).

Tabela 2

w procentach

Partie i ugrupowania	Czy, Pana(i) zdaniem, jest to partia: (skala 1 - 7)								Średnia ocen na skali: lewicowość (1) - prawicowość (7)	
	1 - 3		4		5 - 7		Trudno powiedzieć			
	lewicowa		ocena ambiwalentna (centrowa)		prawicowa					
	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy
SLD	72	78	9	9	3	3	17	10	1,90	1,85
PSL	40	43	24	27	12	13	23	17	3,28	3,26
UP	25	31	24	26	19	20	32	23	3,87	3,82
UW	11	10	22	22	38	44	29	23	4,77	4,86
„S”	7	8	12	13	59	64	23	15	5,57	5,52
ROP	6	7	10	9	50	56	34	27	5,64	5,71

Uwaga: opinie „wyborców” zamieszczone w tabeli to oceny tych osób, które zadeklarowały, że gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to na pewno wzięłyby w nich udział.

„Solidarność” oraz ROP postrzegane są najczęściej jako prawicowe (z dużym odsetkiem braku zdania w przypadku ROP). Przewagą opinii o prawicowości charakteryzuje się też UW - zaledwie nieco więcej niż co piąty respondent uważa ją za partię o charakterze centrowym, za jaką chce ona uchodzić. Różnice poglądów w łonie samej UW dają w

rezultacie bardziej „prawicowy” jej wizerunek. Nie można jednak zapominać, że postsolidarnościowa i opozycyjna Unia może być dla wielu badanych przeciwieństwem rządzącej „lewicy”, stąd częstsze przypisywanie jej prawicowości. Podobną rolę może też odgrywać opozycyjność w przypadku UP.

Sympatia - niechęć

Partie i ugrupowania polityczne nie cieszą się szczególną sympatią respondentów. Jest to przejaw tej samej tendencji, która decyduje o negatywnym pod wieloma względami ogólnym ich wizerunku. Jednak tylko w przypadku SLD przewaga niechęci nad sympatią jest znaczna⁶. Wysokie odsetki osób deklarujących obojętność (od jednej czwartej do jednej trzeciej ogółu badanych) i znaczne odsetki nie mających zdania wskazują na indyferentność dużej części społeczeństwa wobec polityki.

Tabela 3

w procentach

Partie i ugrupowania	Czy, ogólnie rzecz biorąc, partia ta budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć? (Skala +3 - 0 - -3)								Średnia ocen na skali: +3 (sympatia) - -3 (niechęć)	
	+3 - +1 Sympatia		0 Obojętność		-1 - -3 Niechęć		Trudno powiedzieć		Ogół	Wyborcy
	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy	Ogół	Wyborcy		
„S”	34	37	24	23	34	35	8	4	-0.07	+0.02
PSL	28	31	33	31	29	29	10	9	-0.06	-0.02
UW	26	29	29	26	29	31	17	14	-0.10	-0.06
ROP	26	31	22	21	30	31	22	16	-0.18	-0.11
SLD	26	29	25	21	38	43	11	6	-0.46	-0.50
UP	19	23	35	34	23	24	23	18	-0.14	-0.09

Uwaga: opinie „wyborców” zamieszczone w tabeli to oceny tych osób, które zadeklarowały, że gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to na pewno wzięłyby w nich udział.

Sympatią najczęściej obdarzamy „Solidarność”, a następnie PSL. Kolejne miejsca zajmują UW, ROP i SLD, w przypadku których odsetki deklarujących sympatią są takie same. Najrzadziej darzymy sympatią UP. Wobec UP oraz PSL najczęściej deklarujemy obojętność. Najmniej obojętni jesteśmy w stosunku do ROP.

⁶ Emocjonalny stosunek do poszczególnych partii i ugrupowań ankietowani opisywali na skali od 1 do 7. Opracowując dane skalę tę zastąpiono skalą od -3 (niechęć) do +3 (sympatia). Środkiem skali jest 0, które oznacza „obojętność”. Jest to prosty zabieg matematyczny, który ułatwi Czytelnikom interpretację średnich ocen zamieszczonych w tabelach 3 i 4.

Niechęć wyrażamy najczęściej wobec SLD, a następnie „Solidarności”. Kolejne miejsca zajmują ROP, PSL i UW. Najrzadziej niechęć żywimy w stosunku do UP.

Podsumowując należy stwierdzić, że najlepiej wypada PSL i „Solidarność”, a następnie UW, UP i ROP. Natomiast SLD ma bilans zdecydowanie niekorzystny.

WIZERUNKI PARTII W OPINII POTENCJALNYCH WYBORCÓW

Na wynik przyszłych wyborów parlamentarnych mogą mieć wpływ opinie o głównych partiach i ugrupowaniach politycznych przede wszystkim tych respondentów, którzy deklarują, że na pewno wzięliby udział w wyborach, gdyby odbywały się one w najbliższą niedzielę. Stanowią oni blisko trzy piąte (57%) ogółu badanych.

Obraz partii politycznych, jaki mają potencjalni wyborcy (rys. 2), jest bardzo podobny do wizerunków, jakie ma ogół społeczeństwa. Trzeba jednak zauważyć, że w sumie jest to obraz bardziej pozytywny - średnie ocen są w większości lepsze. W przypadku SLD można też mówić o pewnym „wyostrzeniu” wizerunku - zwiększeniu rozpiętości między pozytywami i negatywami tej partii.

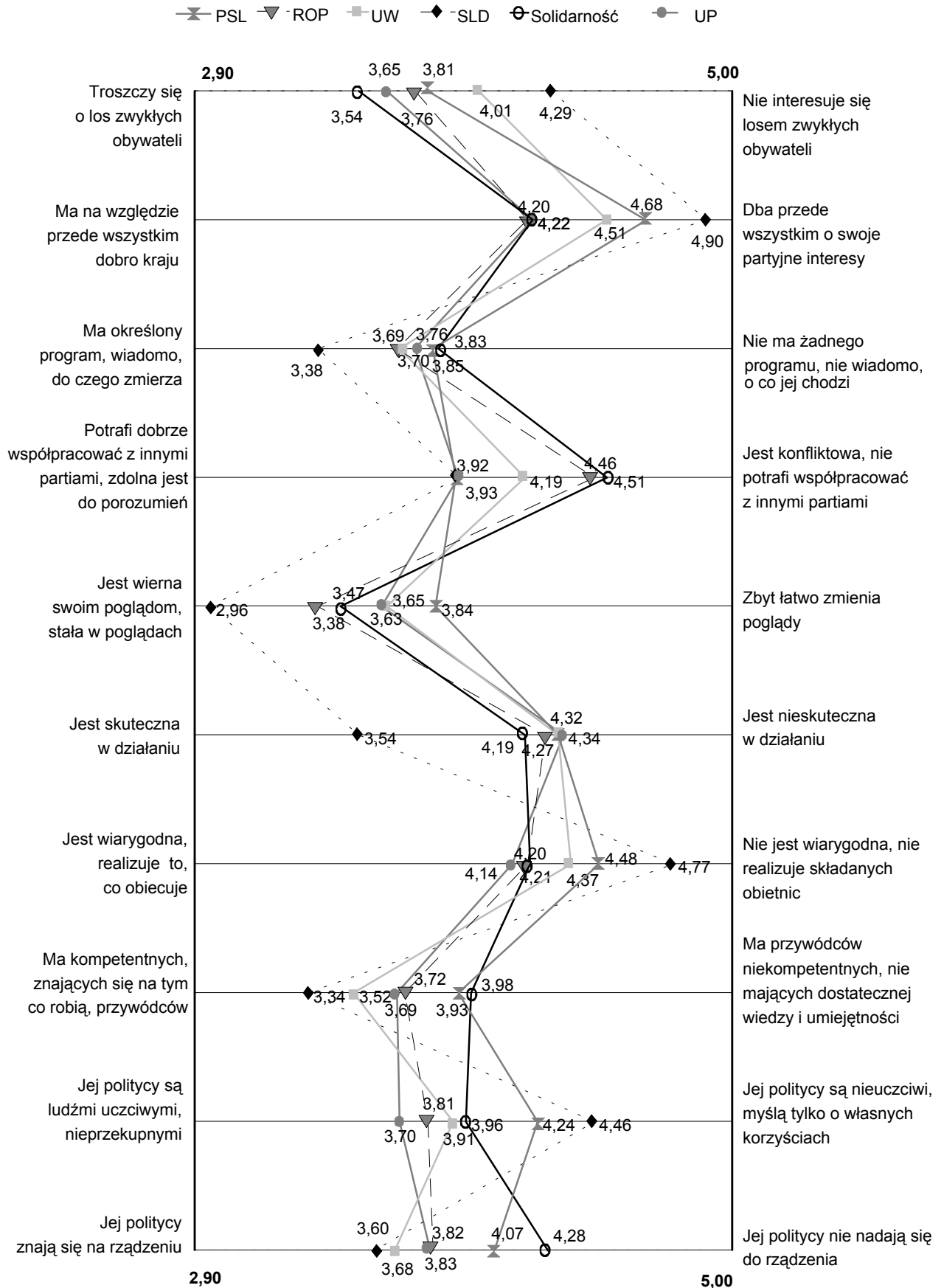
Na ogół znacznie lepsze są wszystkie oceny „Solidarności”, a także prawie wszystkie oceny UP (w jednym przypadku średnia jest taka sama), większość ocen ROP, UW oraz SLD. Tylko w przypadku PSL połowa ocen poprawia się, gdy druga połowa - pogarsza.

Niewielkie pogorszenie ocen PSL dotyczy takich zagadnień, jak: troska o los obywateli, wierność poglądom, skuteczność działania oraz tego, czy jego politycy potrafią rządzić; nieznaczne - kompetencji przywódców. Pogorszenie ocen SLD dotyczy kwestii wiarygodności tego ugrupowania oraz troski o los zwykłych obywateli. Oceny ROP są gorsze, jeśli chodzi o określony program i skuteczność działania, a oceny UW - odnośnie do umiejętności współpracy z innymi oraz, w minimalnym stopniu, określoności programu i skuteczności działania.

Poprawa wizerunku jest najbardziej znacząca w przypadku głównych, jak można przypuszczać, antagonistów przyszłych wyborów - „Solidarności” i SLD. Należy jednak pamiętać, że respondenci nie oceniali Akcji Wyborczej „Solidarność”, lecz NSZZ „Solidarność”. Szczegółowe dane dotyczące opinii wyborców i ogółu badanych zawiera tabela 1.

RYS. 2. PROFILE GŁÓWNYCH PARTII I UGRUPOWAŃ POLITYCZNYCH

OPINIE BADANYCH ZAMIERZAJĄCYCH GŁOSOWAĆ W WYBORACH (SKALA OCEN 1-7)

Oceniając orientację polityczną poszczególnych partii i ugrupowań potencjalni wyborcy mieli bardziej skryształizowane opinie niż ogół respondentów i znacznie rzadziej deklarowali brak zdania w tej sprawie (por. tab. 2). Częściej postrzegali SLD, PSL i UP jako partie lewicowe, a UW, ROP i „Solidarność” - jako prawicowe.

Zwolennicy poszczególnych ugrupowań mają również bardziej określone sympatie polityczne: częściej niż ogół badanych obdarzają sympatią wszystkie partie, przeważnie też minimalnie częściej deklarują do nich niechęć (z wyjątkiem SLD, w stosunku do którego odsetek wyrażających ją jest wyraźnie wyższy). W rezultacie średnia ocen „Solidarności” - jako jedyne ugrupowania - jest minimalnie dodatnia, a średnia ocen SLD jeszcze się pogorszyła (tab. 3), co można uważać za odzwierciedlenie osi głównego podziału politycznego w naszym społeczeństwie.

OPINIE ELEKTORATÓW POSZCZEGÓLNYCH PARTII I UGRUPOWAŃ

Elektoraty poszczególnych partii, tzn. ci, spośród ogółu potencjalnych wyborców, którzy wskazali daną partię lub ugrupowanie, na które najchętniej oddaliby głos w wyborach do Sejmu, postrzegają scenę polityczną przede wszystkim przez pryzmat swych politycznych sympatii i niechęci. Kierunki sympatii i antypatii elektoratów głównych ugrupowań przedstawiają dane zawarte w tabeli 4.

Sympatie i antypatie elektoratów

Ogólnie rzecz biorąc, SLD cieszy się największą sympatią wśród elektoratów PSL i Unii Pracy; największą niechęć budzi wśród wyborców AW „S”, ROP i UW. Polskie Stronnictwo Ludowe najczęściej obdarzane jest sympatią przez elektorat koalicyjnego partnera - SLD. Zdecydowaną niechęć wzbudza wśród sympatyków Unii Wolności.

Unia Pracy cieszy się stosunkowo największą sympatią w elektoracie UW, ale niewiele mniejszą również wśród sympatyków zarówno SLD, jak i ROP. Niechęć do niej odczuwają najczęściej sympatycy AW „S” oraz ROP. Sympatia do Unii Wolności jest z kolei najczęstsza wśród wyborców AW „S” i ROP, natomiast niechęć do niej - wśród sympatyków SLD, następnie UP i PSL.

NSZZ „Solidarność” obdarzany jest sympatią przede wszystkim przez elektorat ROP, a największą niechęć budzi - jak można było oczekiwać - w elektoracie SLD. Sympatie do ROP są najczęstsze wśród wyborców AW „S”, natomiast największą niechęć do ROP - podobnie jak do „Solidarności” - wyraża elektorat SLD.

Przechodząc do szczegółowego omówienia sympatii i antypatii poszczególnych elektoratów zwróćmy uwagę, że potencjalni wyborcy SLD obdarzają największą sympatią swego koalicyjnego partnera - PSL (38%) oraz Unię Pracy (23%). Natomiast największą niechęć wyrażają do „Solidarności” (69%) i ROP (57%) oraz Unii Wolności (46%).

Kierunki sympatii i antypatii elektoratu PSL są bardziej zróżnicowane: największą jego sympatią cieszy się SLD (32%), a następnie „Solidarność” (29%) i ROP (27%). Zarazem „Solidarność” (40%) i ROP (37%) oraz UW (38%) wzbudzają największą antypatię.

Tabela 4

w procentach

Elektoraty	Czy, ogólnie rzecz biorąc, parta ta budzi Pan(i) sympatię czy też niechęć?																								Średnia ocen na skali: +3 (sympatia) - -3 (niechęć)										
	Sympatia						Obojętność						Niechęć						Trudno powiedzieć																
	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP
PSL	67	27	32	29	16	22	15	16	32	26	42	26	10	37	29	40	18	38	8	20	7	5	24	15	+1,4	-0,3	-0,1	-0,4	0,0	-0,3					
ROP	25	72	20	41	24	30	34	14	12	30	31	33	39	8	66	27	29	32	2	6	2	2	16	5	-0,5	+1,4	-1,2	+1,3	-0,2	-0,1					
SLD	38	9	75	11	23	13	39	20	15	16	41	30	20	57	8	69	24	46	4	15	3	4	12	11	+1,3	-1,4	+1,4	-1,5	-0,2	-0,7					
”S”	23	34	6	76	18	32	30	23	11	13	28	26	34	23	77	7	33	28	13	20	7	3	21	15	-0,3	+1,3	-2,0	+1,6	-0,4	0,0					
UP	27	12	20	21	68	26	40	27	49	25	17	29	29	43	16	46	6	39	4	18	15	8	10	7	-0,1	-0,7	+1,1	-0,8	+1,2	-0,3					
UW	18	31	17	28	28	75	30	21	18	37	38	10	50	46	65	35	28	10	2	2	0	0	5	5	-0,7	-0,6	-1,3	-0,2	+0,1	+1,5					

Tabela 5

w procentach

Elektoraty	Czy, Pana(i) zdaniem, jest to partia, która:																								Średnia ocen na skali: 1 (pozytywna ocena) - 7 (negatywna ocena)					
	ma na względzie przede wszystkim dobro kraju						ocena ambiwalentna						dba przede wszystkim o swoje partyjne interesy						Trudno powiedzieć											
	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW
PSL	39	29	25	24	16	21	11	12	15	21	31	16	38	38	41	41	26	47	13	21	18	14	26	17	3,9	4,2	4,4	4,4	4,2	4,8
ROP	25	50	17	38	17	15	13	15	9	19	30	22	55	25	73	42	33	54	7	10	1	1	20	9	4,6	3,5	5,3	4,0	4,5	4,9
SLD	18	13	47	9	27	18	24	14	20	14	24	18	50	52	26	71	34	50	8	21	8	6	15	14	4,8	5,2	3,5	5,5	4,2	4,8
„S”	21	32	8	59	21	20	16	15	6	12	21	20	50	29	75	22	35	46	14	25	12	7	23	15	4,8	4,0	5,9	3,0	4,4	4,5
UP	4	9	23	7	52	21	30	18	17	24	18	36	63	48	48	60	16	36	3	25	13	9	15	8	5,0	5,0	4,3	5,0	3,2	4,3
UW	18	26	12	37	36	39	18	35	10	32	33	25	61	31	74	28	27	31	3	8	5	3	4	4	4,9	4,2	5,3	3,9	3,9	3,7

Tabela 6

w procentach

Elektoraty	Czy, Pana(i) zdaniem, jest to partia, która:																								Średnia ocen na skali: 1 (pozytywna ocena) - 7 (negatywna ocena)					
	jest skuteczna w działaniu						ocena ambiwalentna						jest nieskuteczna w działaniu						Trudno powiedzieć											
	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW
PSL	43	21	43	28	7	16	19	14	22	19	39	22	21	36	15	41	25	32	18	30	20	12	30	30	3,5	4,6	3,4	4,3	4,4	4,5
ROP	27	45	46	36	17	21	19	22	17	23	26	26	44	11	31	37	36	30	10	22	7	4	21	23	4,5	3,3	3,7	4,1	4,3	4,3
SLD	29	7	69	20	19	11	20	23	18	19	22	29	35	37	7	56	41	38	16	33	6	5	17	22	4,3	5,1	2,8	4,9	4,4	4,7
„S”	23	29	30	48	21	26	22	17	11	14	22	24	39	24	42	25	32	35	17	30	18	13	25	15	4,5	3,9	4,3	3,4	4,4	4,3
UP	23	26	39	25	28	27	26	17	28	25	45	33	44	33	20	38	13	26	8	25	13	13	15	14	4,3	4,2	3,6	4,3	3,7	3,8
UW	28	17	61	27	12	50	12	29	10	23	41	22	50	39	23	49	43	22	10	15	6	2	4	7	4,4	4,5	3,5	4,4	4,5	3,6

Tabela 7

w procentach

Elektoraty	Czy, Pana(i) zdaniem, jest to partia, która:																								Średnia ocen na skali: 1 (pozytywna ocena) - 7 (negatywna ocena)					
	ma kompetentnych, znających się na tym, co robią przywódców						ocena ambiwalentna						ma przywódców niekompetentnych, nie mających dostatecznej wiedzy i umiejętności						Trudno powiedzieć											
	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW	PSL	ROP	SLD	„S”	UP	UW
PSL	51	32	52	28	24	23	20	17	25	26	29	27	11	22	10	29	17	23	18	29	14	17	29	27	3,1	3,7	3,1	4,2	3,8	4,0
ROP	32	73	43	49	34	50	24	8	24	20	22	16	34	8	30	27	22	21	10	12	4	5	22	13	4,1	2,5	3,6	3,6	3,6	3,3
SLD	40	13	77	20	37	35	21	24	12	16	22	22	27	36	5	58	24	25	13	27	6	5	18	18	3,8	4,7	2,4	5,0	3,8	4,0
„S”	37	37	30	56	30	50	15	21	13	14	21	15	30	15	35	17	20	18	18	27	22	13	29	18	3,9	3,3	4,1	3,0	3,9	3,4
UP	36	24	57	26	51	56	34	23	16	31	24	29	22	25	12	32	8	6	8	28	15	12	17	9	3,7	4,2	3,1	4,3	3,2	3,1
UW	25	39	50	32	37	70	15	16	26	26	42	13	56	37	23	38	10	15	4	8	2	3	11	3	4,7	4,2	3,6	4,1	3,4	2,8

Wyborcy, którzy zamierzają głosować na Unię Pracy, kierują swoją sympatią - ale niezbyt dużą - w stronę PSL (27%) i UW (26%), jak również, choć w mniejszym stopniu, „Solidarności” (21%) i SLD (21%). Wyraźną niechęć odczuwają natomiast do „Solidarności” (46%), ROP (43%) i UW (39%). W sumie najlepszy jest ich stosunek do SLD, a najgorszy - do „Solidarności” i ROP.

Elektorat UW największą sympatią, ale również niewielką, obdarza ROP (31%), „Solidarność” i UP (28%). Niechęć kieruje przede wszystkim pod adresem SLD (65%) oraz PSL (50%), ale niewiele mniejszy odsetek tego elektoratu odczuwa niechęć także do ROP (46%). Potencjalni wyborcy UW mają najlepszy stosunek do UP oraz do „Solidarności”.

Elektorat ROP sympatią obdarza najczęściej „Solidarność” (41%), a także UW (30%). Niechęć odczuwa przede wszystkim do SLD (66%), w mniejszym stopniu do PSL (39%).

Zwolennicy Akcji Wyborczej „Solidarność” największą sympatią obdarzają, oczywiście, samą „Solidarność”; w stosunku do innych sympatie rozdzielają głównie między ROP (34%) i UW (32%). Zdecydowaną antypatię odczuwają do SLD (77%), bardziej umiarkowaną - do PSL (34%), UP (33%) i UW (28%). W sumie najlepszy stosunek mają do ROP.

Postrzeganie swojej i innych partii

Dla zobrazowania sposobu, w jaki poszczególne elektoraty postrzegają i oceniają własne i inne ugrupowania, wybraliśmy trzy spośród dziesięciu cech charakteryzujących każdą z partii. Te trzy cechy odnoszą się do trzech podstawowych aspektów działalności partii i ugrupowań: interesów, o które przede wszystkim dba dana partia, skuteczności jej działania oraz kompetencji jej przywódców (por. tab. 5, 6 i 7).

W opinii *własnych* elektoratów wszystkie partie i ugrupowania wyglądają o wiele korzystniej niż przeciętnie. Porównując średnie ocen widać też, że pozytywne oceny własnej partii zawsze przeważają nad negatywnymi w odniesieniu do wszystkich cech, choć wśród ogółu respondentów, jak i wśród potencjalnych wyborców, zdecydowanie najczęstsze były ujemne opinie o wszystkich partiach, jeśli chodziło o dwie spośród branych tu pod uwagę cech: dbałość o dobro kraju i skuteczność działania (z wyjątkiem SLD).

Dbalność o dobro kraju czy o interesy partyjne

W stosunku do wszystkich partii, z wyjątkiem własnej, w ocenach poszczególnych elektoratów przeważają opinie negatywne.

Wyborcy PSL stosunkowo najlepiej, spośród elektoratów innych partii, oceniają pod tym względem SLD i „Solidarność” oraz ROP i UP, co odpowiada zróżnicowanym kierunkom żywionych przez nich sympatii. Warto odnotować, że w odniesieniu do własnej partii wśród elektoratu PSL oceny pozytywne (39%) równoważą się niemal z negatywnymi (38%), co przypuszczalnie wynika stąd, że część badanych uważa dbalność o własny interes partyjny za zaletę, a nie wadę.

Elektorat ROP w sumie najlepiej pod omawianym względem ocenia „Solidarność”. Inne partie mają znacznie niższe odsetki ocen pozytywnych i gorsze średnie ocen. Najgorzej wypada, oczywiście, SLD, ale i UW ma stosunkowo dużo ocen negatywnych.

Wśród elektoratu SLD zdecydowanie najkorzystniej oceniana jest UP. Najbardziej negatywnie - „Solidarność” i ROP. Z wyjątkiem UP, średnie ocen wszystkich innych partii są gorsze niż wśród ogół wyborców.

Elektorat AW „Solidarność” pozytywnymi ocenami wyróżnia tylko ROP, choć równoważą się one z negatywnymi. Inne partie oceniane są o wiele częściej negatywnie niż pozytywnie - zwłaszcza SLD, PSL - i tylko średnia ocen UW nie jest gorsza niż wśród ogółu potencjalnych wyborców.

Pozytywną opinią dotyczącą dbalności o dobro kraju, a nie o partyjny interes, wyborcy UP wyróżniają SLD i UW, negatywną - PSL i "Solidarność". Średnia ocen jest jednak równie negatywna dla nich, jak i dla ROP.

Wyborcy UW lepiej niż inne partie oceniają "Solidarność" i UP (przeważają oceny pozytywne), a negatywnie - SLD i PSL. Średnie ocen tych partii są też odpowiednio lepsze bądź gorsze niż wśród ogółu potencjalnych wyborców.

Skuteczność w działaniu

Tylko SLD uzyskuje w poszczególnych elektoratach - podobnie jak wśród ogółu badanych oraz wyborców - przeważnie pozytywne oceny, jeśli chodzi o skuteczność działania, z jed-

nym wszakże wyjątkiem: elektoratu AW "S". Skuteczność działania pozostałych partii oceniana jest przeważnie negatywnie przez wszystkie elektoraty - tylko wśród wyborców UP nieco częściej pozytywnie niż negatywnie postrzegana jest UW, a wśród elektoratu AW "S" - ROP.

Elektorat PSL uważa, że SLD jest skuteczny w działaniu równie często jak ich własne ugrupowanie. Pozostałe partie oceniane są pod tym względem przeważnie negatywnie - szczególnie "Solidarność" i ROP - i to bardziej niż wśród ogółu wyborców.

Negatywne oceny w stosunku do wszystkich innych partii oprócz SLD przeważają wśród elektoratu ROP. Za nieskuteczną najczęściej uważana jest PSL, a także "Solidarność". Co ciekawe, pozytywne oceny skuteczności działania SLD są nawet odrobinę częstsze niż ROP, choć średnia ocen jest oczywiście gorsza.

Wyborcy SLD przeważnie negatywnie oceniają skuteczność działania innych partii i to bardziej niż ogół wyborców. Najczęściej negatywnie postrzegają "Solidarność", ale najgorszą średnią ocen ma ROP. Stosunkowo najlepiej oceniany jest koalicyjny partner - PSL.

Elektorat AW "S" uważa za nieskuteczne w działaniu najczęściej SLD i PSL, to ostatnie ugrupowanie ma jednak gorszą średnią ocen. UP i UW są także oceniane przede wszystkim negatywnie. Najlepsze są opinie o ROP, choć tylko dorównuje SLD pod względem częstości ocen pozytywnych.

Zwolennicy UP najbardziej negatywnie oceniają skuteczność działania PSL i "Solidarności". Żadna z partii - jeśli pominąć SLD - nie wyróżnia się wyższym odsetkiem ocen pozytywnych, choć UW ma w sumie korzystny bilans. Elektorat UP charakteryzuje się szczególnie wysokim odsetkiem osób, które pod tym względem ambiwalentnie oceniają własną partię, być może nie bardzo są przekonane o skuteczności jej działania.

Nie licząc SLD (szczególnie wysoki odsetek ocen pozytywnych) elektorat UW nieco częściej ceni skuteczność PSL i "Solidarności" niż pozostałych, ale częściej też uważa je za nieskuteczne w działaniu - średnie ocen są prawie równie złe i wszystkie są gorsze niż wśród ogółu wyborców.

Kompetencja przywódców

Wśród ogółu respondentów przeważają w odniesieniu do wszystkich partii (z wyjątkiem "Solidarności") pozytywne oceny kompetencji przywódców. Liderzy wszystkich partii są też częściej korzystnie oceniani pod tym względem wśród potencjalnych wyborców. Elektoraty poszczególnych partii mają natomiast bardziej zróżnicowane oceny - średnie ocen bywają zarówno lepsze, jak i gorsze niż wśród wyborców w ogóle.

Interesujące są też znaczne różnice w ocenie kompetencji przywódców partii wśród własnych wyborców - zdecydowana większość elektoratów SLD, ROP i UW pozytywnie ocenia kompetencje przywódców partii, odsetek pozytywnych ocen kompetencji przywódców jest znacznie niższy wśród elektoratów PSL, UP i AW "S", choć przekracza połowę elektoratu.

Elektorat PSL równie często jak przywódców swojej partii pozytywnie ocenia kompetencję liderów SLD. Za niekompetentnych najczęściej uważa liderów "Solidarności", UW i ROP, przy czym średnie ocen tych dwóch pierwszych ugrupowań są gorsze niż wśród ogółu wyborców.

Zwolennicy ROP najczęściej pozytywnie oceniają przywódców UW i "Solidarności", negatywnie - najczęściej liderów PSL i SLD; w sumie gorzej niż ogół potencjalnych wyborców.

Elektorat SLD szczególnie często niekorzystnie ocenia kompetencje przywódców "Solidarności", a następnie ROP. Oceny PSL i UP są przeważnie pozytywne, częściej też korzystne są oceny przywódców UW, ale z gorszą średnią. Polskie Stronnictwo Ludowe ma lepszą od pozostałych partii średnią ocen niż wśród ogółu wyborców.

Sympatycy AW "S" częściej cenią kompetencje przywódców UW niż innych partii. Za niekompetentnych najczęściej uważają przywódców SLD i PSL, jednak tylko SLD ma w sumie niekorzystny bilans ocen, gorszy niż wśród ogółu wyborców. Gorszy też jest bilans ocen UP.

Wśród elektoratu UP pozytywne oceny kompetencji przywódców SLD oraz UW są częstsze nawet niż liderów swojej partii. Niekompetencję przypisuje się najczęściej przywódcom "Solidarności", następnie ROP i PSL. W sumie niekorzystny stosunek ocen ma tylko "Solidarność" i ROP, gorszy niż wśród ogółu wyborców.

Elektorat UW wyróżnia pozytywnymi ocenami przywódców SLD; znacznie rzadziej - ROP i UP. Negatywne oceny formułowane są najczęściej w stosunku do przywódców PSL, rzadziej - "Solidarności" i ROP. Tylko SLD i UP mają zdecydowanie korzystny bilans ocen, ale jedynie średnia UP jest lepsza niż wśród ogółu wyborców - pozostałe partie są gorzej oceniane.

WIZERUNKI POSZCZEGÓLNYCH PARTII W OPINII OGÓLU BADANYCH

Sojusz Lewicy Demokratycznej

Jednym z najbardziej znanych respondentom ugrupowań politycznych jest Sojusz Lewicy Demokratycznej, o którym mają oni określone opinie. Brak zdania deklaruje przeciętnie tylko jedna piąta badanych (16-25%). W odniesieniu do każdej z ocenianych cech występuje dość znaczna rozpiętość ocen, ugrupowanie to postrzegane jest więc kontrowersyjnie. Natomiast jeśli chodzi o obraz ogólny, jest to partia, której profil jest najbardziej „zygzakowaty” - na pięciu wymiarach uzyskuje ona najlepsze oceny spośród wszystkich branych pod uwagę partii (dystansując rywali w dwóch kwestiach: skuteczności działania i wierności poglądom), a na czterech uzyskuje spośród wszystkich partii najgorsze oceny, które dotyczą: troski o los zwykłych obywateli, dbałości o dobro państwa, wiarygodności i uczciwości polityków. Ma więc bardzo wyrazisty wizerunek, w którym rysy pozytywne przeplatają się z negatywnymi.

Zdecydowana przewaga ocen pozytywnych nad negatywnymi występuje w odniesieniu do kwestii wierności swoim poglądom (odpowiednio 48% i 17%), posiadania określonego programu (40% i 20%) i skuteczności działania (37% i 23%). Znacznie częściej pozytywnie niż negatywnie oceniane są kompetencje jej przywódców (odpowiednio 41% i 19%) oraz to, czy jej politycy znają się na rządzeniu (38% i 23%). Niewielka natomiast przewaga ocen pozytywnych występuje w kwestii umiejętności współpracy z innymi partiami (31% i 28%).

Zdecydowanie przeważają oceny negatywne nad pozytywnymi w takich kwestiach, jak: dbania przede wszystkim o swoje interesy, a nie o dobro kraju (odpowiednio 50% i 18%), wiarygodności w realizacji obietnic (43% i 22%), uczciwości jej przywódców (36% i 19%). Przewaga negatywnych ocen jest najmniejsza w odniesieniu do troski o los zwykłych obywateli (33% i 27%).

Sojusz jest postrzegany przez zdecydowaną większość ankietowanych jako ugrupowanie lewicowe (72%), w środku sceny politycznej sytuuje SLD mniej niż co dziesiąty badany (9%).

W porównaniu z innymi ugrupowaniami niechęć do tej partii jest najczęstsza (38%) - znacznie przewyższając deklarowane sympatie (26%).

Niechęć do SLD wyrażają przede wszystkim mieszkańcy miast dużych (49%) i średniej wielkości, mężczyźni (45%), badani z wykształceniem wyższym (53%) i średnim (42%), osiągający wysokie dochody i mający dobre warunki materialne. Wśród grup społeczno-zawodowych niechęcią wyróżnia się kadra kierownicza i inteligencja (48%) oraz prywatni przedsiębiorcy (44%). Niechęć wzrasta wraz z częstością praktyk religijnych (do 63%). Najsilniej z niechęcią bądź sympatią do SLD wiążą się poglądy polityczne badanych (V Cramera=0.44). Wśród respondentów o orientacji lewicowej niechęć deklaruje 18%, a sympatię - 65%; wśród badanych o poglądach prawicowych odsetki te wynoszą: niechęć - 69%, sympatia - 9%.

Spośród elektoratów poszczególnych partii największą niechęcią do SLD charakteryzują się zwolennicy AW „S” (77%), ROP (66%) i UW (65%), natomiast sympatią - elektorat PSL (32%). Ciekawe, że w podobnym stopniu darzą SLD sympatią potencjalni wyborcy UP (20%), ROP (20%) i UW (17%).

Polskie Stronnictwo Ludowe

Ugrupowaniem, którego wizerunek nie wyróżnia się szczególnie, jest PSL, choć należy ono, obok SLD i NSZZ „Solidarność”, do najbardziej znanych partii, jeśli mierzyć to najniższymi odsetkami osób, które udzieliły odpowiedzi „Trudno powiedzieć”, oceniając poszczególne cechy tej partii (przeciętnie jedna piąta respondentów, 15-27%). Na tle innych ugrupowań obraz PSL jest jednak raczej niekorzystny, bardziej negatywny niż pozytywny - pod wieloma względami sytuuje się wśród gorzej ocenianych.

Opinie pozytywne (39%) zdecydowanie przeważają nad negatywnymi (25%), jeśli chodzi o troskę tej partii o los zwykłych obywateli, posiadanie określonego programu (odpowiednio 35% i 25%) oraz wierność swoim poglądom (34% i 25%), ale na tle innych partii ma pod tym względem opinię najmniej pozytywną. Przewaga ocen pozytywnych, choć niewielka, występuje też w odniesieniu do umiejętności współpracy tego ugrupowania z innymi partiami (31% i 27%) oraz kompetencji przywódców (33% i 27%) i tego, czy jego politycy znają się na rządzeniu (29% i 26%). W obu ostatnich przypadkach jest jednak jedną

z gorzej ocenianych pod tymi względami. Jako partia współzrządzająca w ramach koalicji nie jest więc najlepiej oceniana.

Jeśli chodzi o to, czy PSL dba przede wszystkim o swoje interesy, czy też ma na względzie dobro kraju, to opinie negatywne (48%) zdecydowanie przeważają nad pozytywnymi (24%), podobnie w kwestii jego wiarygodności, realizacji obietnic (odpowiednio 38% i 23%), skuteczności działania (34% i 25%), a w mniejszym stopniu w odniesieniu do uczciwości jego polityków (30% i 23%). W przypadku wszystkich tych cech PSL należy do najgorzej ocenianych ugrupowań politycznych.

Polskie Stronnictwo Ludowe uważane jest przede wszystkim za partię lewicową (40%), w centrum sceny politycznej umieszcza ją co czwarty respondent (24%), a niewielki odsetek (12%) postrzega ją jako prawicową.

Sympatia (28%) i niechęć (29%) do tej partii kształtują się na tym samym poziomie, ale, podobnie jak w przypadku innych ugrupowań, średnia ocen jest ujemna.

Największą sympatią cieszy się PSL wśród mieszkańców wsi (41%), natomiast niechęć rośnie wraz z wielkością miejsca zamieszkania (aż do 45% w największych miastach). Podobnie wzrasta niechęć, a maleje sympatia, wraz ze wzrostem wykształcenia badanych (niechęcią darzy PSL 20% osób z wykształceniem podstawowym, a 50% - z wyższym) oraz osiąganych przez nich dochodów. Z grup społeczno-zawodowych większą niż przeciętna sympatią darzą PSL tylko rolnicy (52%), bezrobotni (36%) oraz emeryci (34%), natomiast antypatią - kadra kierownicza i inteligencja (55%), prywatni przedsiębiorcy (38%) i pracownicy umysłowi niższego szczebla (34%) oraz uczniowie i studenci (33%). Najsilniej różnicują sympatię do PSL poglądy polityczne (V Cramera = 0.25): sympatia jest największa wśród osób o lewicowych poglądach (42%), umiarkowana wśród zwolenników centrum (30%), którzy najczęściej mają ambiwalentną postawę wobec PSL, a najniższa wśród osób o orientacji prawicowej (22%), wśród których sympatia jest prawie dwukrotnie mniejsza niż niechęć (42%).

Wśród elektoratów największą sympatią cieszy się PSL u potencjalnych wyborców Sojuszu (38%), następnie Unii Pracy (27%), ROP (25%) i AW „S” (23%). Niechęć najczęściej deklarują wyborcy UW (50%), ROP (39%) i AW „S” (34%).

Unia Pracy

Unia Pracy należy, obok ROP, do ugrupowań, które trudno było respondentom scharakteryzować - najczęściej nie mieli oni zdania (przeciętnie blisko co trzeci: 27-39%). Jest też partią, której oceny wśród respondentów w odniesieniu do każdej z cech były najbardziej podobne, bliskie sobie - jest więc postrzegana najmniej kontrowersyjnie. Wizerunek ogólny UP jest w sumie najbardziej pozytywny w porównaniu z innymi ocenianymi partiami, a jej profil - najbardziej wyrównany. Trzeba jednak podkreślić, że UP jest partią mało znaną, więc jej charakterystyka oparta jest na ocenach tylko części ogółu badanych

W opiniach o tej partii najczęściej przeważają pozytywne. Największa przewaga ocen pozytywnych nad negatywnymi występuje w przypadku wierności swoim poglądom (odpowiednio 33% i 16%), troski o los zwykłego obywatela (30% i 15%) i posiadania określonego programu (27% i 16%). Korzystnie postrzegani są jej przywódcy i politycy - oceny pozytywne przeważają nad negatywnymi zarówno gdy chodzi o ich kompetencje (odpowiednio 28% i 17%) i umiejętności rządzenia (24% i 17%), jak i uczciwość (23% i 14%), a także - w niewielkim wprawdzie stopniu - o zdolność współpracy z innymi partiami (24% i 20%); pod tym ostatnim względem Unia Pracy jest najbardziej pozytywnie ocenianą partią.

W porównaniu z innymi ugrupowaniami najbardziej negatywnie oceniana jest skuteczność działania UP (30% wskazań wobec 15% ocen pozytywnych). Tak jak w przypadku innych partii, częstsze są opinie, że dba ona przede wszystkim o własne interesy, a nie o dobro państwa (odpowiednio 29% i 19%), oraz że nie jest wiarygodna (24% i 19%), ale pod tymi względami jest ona relatywnie najmniej negatywnie oceniana.

Unia Pracy jest postrzegana raczej jako partia lewicowa (25%), ale prawie co piąty respondent uważa ją za prawicową (19%), a prawie co czwarty (24%) - za centrową, co kłóci się z oficjalnym wizerunkiem tego ugrupowania i wynika przypuszczalnie z małej wiedzy respondentów na jego temat.

Tak jak w odniesieniu do pozostałych partii, deklaracje niechęci do niej (23%) przeważają nad sympatią (19%).

Niechęcią wyróżniają się mężczyźni (28%), osoby w wieku 55-64 lat (31%), mieszkańcy miast od 101 tys. do 500 tys. ludności (29%), emeryci (29%), kadra kierownicza i inteligencja (29%) oraz osoby o najwyższych dochodach (29%), szczególnie jednak respondenci często biorący udział w praktykach religijnych (42%) oraz badani z wyższym wykształceniem (38%), wśród których zarazem największy odsetek deklaruje sympatię (24%), podobnie jak wśród osób o najwyższych dochodach. Warto dodać, że im niższe wykształcenie badanych, tym bardziej wzrasta (znacznie) odsetek osób, które nie potrafią określić swych uczuć wobec UP. Sympatia do UP rozkłada się raczej równomiernie wśród różnych kategorii badanych.

Dość silny jest związek sympatii i antypatii z poglądami politycznymi (V Cramera=0.21), choć inny niż można było oczekiwać. Sympatie są równie częste wśród osób o odmiennych poglądach politycznych, natomiast niechęć - znacznie częstsza zarówno wśród respondentów o prawicowej (30%), jak i lewicowej (28%) orientacji niż wśród deklarujących poglądy centrowe (19%).

Sympatią najczęściej obdarzają UP wyborcy Unii Wolności (28%), niewiele mniejszą też elektoraty ROP (24%) i SLD (23%). Niechęć budzi ona przede wszystkim wśród zwolenników AW „S” (33%), ale także ROP (29%) i UW (28%).

Unia Wolności

W odczuciu społecznym obraz UW nie rysuje się tak wyraźnie jak „Solidarności” czy ugrupowań wchodzących w skład rządzącej koalicji. Przeciętnie co czwarty respondent nie miał wyrobionego zdania na temat cech charakteryzujących tę partię („Trudno powiedzieć” w granicach 21-31%), mimo istotnej roli, jaką od kilku lat odgrywa ona na scenie politycznej. Opinie o jej poszczególnych cechach były - podobnie jak w przypadku UP - najmniej kontrowersyjne. Natomiast w odniesieniu do całości obrazu jej profil należy do najbardziej (choć nie tak bardzo jak profil SLD) „zygzakowatych” - raz uzyskuje ona znacznie częściej oceny pozytywne, a innym razem znacznie częściej negatywne.

Opinie pozytywne zdecydowanie przeważają nad negatywnymi przede wszystkim w ocenie kompetencji jej przywódców (odpowiednio 38% i 19%) i polityków (znają się na rządzeniu - 36%, nie nadają się - 20%). Oceny ich uczciwości są już jednak podzielone

(odpowiednio 23% i 22%), choć średnia ocen i tak jest jedną z lepszych. Oceny pozytywne przeważają też zdecydowanie nad negatywnymi, jeśli chodzi o kwestię posiadania określonego programu (34% i 20%) i wierności swoim poglądom (35% i 22%), raczej negatywnie natomiast - troska o los zwykłych obywateli (29% i 25%).

Niekorzystne rysy wizerunku UW to zdecydowana przewaga ocen negatywnych nad pozytywnymi w odniesieniu do kwestii dbałości przede wszystkim o swoje interesy (40%), a nie o dobro kraju (20%) oraz wiarygodności (odpowiednio 31% i 19%) i skuteczności działania (30% i 20%).

Unia Wolności jest postrzegana przede wszystkim jako partia prawicowa (44%), ale też centrowa (22%). Na lewicy sytuuje ją co dziewiąty badany (11%).

Tak jak w przypadku innych partii, deklaracje niechęci do UW (29%) są trochę częstsze niż sympatii (26%).

Sympatie do UW wyraźnie wzrastają wraz z wielkością miejsca zamieszkania respondentów (od 19% na wsi do 42% w największych miastach), czemu nie towarzyszy jednak odpowiednia gradacja niechęci. Wynika to z faktu, że wzrasta też zarazem odsetek osób, które ją znają i mają zdanie na jej temat. Sympatia do UW rośnie wraz ze wzrostem wykształcenia badanych (od 19% do 42%) oraz dochodów, przy braku większych różnic, gdy chodzi o antypatię. Częstszą niż przeciętna sympatię do Unii Wolności deklarują: kadra kierownicza i inteligencja, pracownicy umysłowi i fizyczno-umysłowi, prywatni przedsiębiorcy oraz uczniowie i studenci. Niechęcią wyróżniają się robotnicy niewykwalifikowani i rolnicy. Niechęć jest też częstsza zarówno wśród osób biorących częsty udział w praktykach religijnych, jak i wśród wcale niepraktykujących. Niechęcią darzą UW częściej respondenci deklarujący lewicowe poglądy polityczne (42%), a sympatią - badani o orientacji prawicowej (40%; V Cramera = 0.25).

Spśród elektoratów sympatię do UW deklarują najczęściej potencjalni wyborcy AW „S” (32%) i ROP (30%), a niechęć - elektoraty SLD (46%), UP (39%) i PSL (38%).

Ruch Odbudowy Polski

ROP jest ruchem politycznym, w stosunku do którego respondenci najczęściej deklarowali brak skryształizowanej opinii (przeciętnie co trzeci z badanych), co może wynikać przede wszystkim stąd, że jest to na nowe ugrupowanie na scenie politycznej. Odsetki odpowiedzi „Trudno powiedzieć” w odniesieniu do poszczególnych cech wahały się od 29% do 41% (najwyższe w kwestiach wiarygodności partii, uczciwości jej przywódców i skuteczności działania).

Wśród osób, które mają wyrobione zdanie, wizerunek ROP nie odbiega na ogół - z jednym istotnym wyjątkiem (kwestia konfliktowości i zdolności współpracy) - od obrazu kilku innych ugrupowań. Jednak w przypadku pięciu cech (na dziesięć) ugrupowanie to jest jednym z lepiej ocenianych - można więc powiedzieć, że w porównaniu z innymi partiami jej wizerunek jest raczej korzystny.

Warto też zauważyć, że opinie o ROP - podobnie jak o SLD i „Solidarności” - były bardzo zróżnicowane (jeśli weźmiemy pod uwagę odchylenia standardowe), jest to więc ugrupowanie postrzegane kontrowersyjnie.

Pozytywne opinie o ROP przeważają nad negatywnymi, zwłaszcza w kwestii jego wierności swoim poglądom (odpowiednio 35% i 16%), ale też troski o los zwykłych obywateli (30% i 22%), posiadania określonego programu (32% i 21%), kompetencji przywódców (30% i 20%) oraz tego, czy jego liderzy znają się na rządzeniu (28% i 21%), a w mniejszym stopniu - czy jego politycy są ludźmi uczciwymi (24% - 20%).

Natomiast pod względem zdolności współpracy i porozumienia z innymi partiami ROP jest postrzegany zdecydowanie negatywnie (33% wobec 17% ocen pozytywnych). Wizerunek ROP z uwagi na tę cechę - podobnie jak „Solidarności” - bardzo odbiega na niekorzyść od wizerunków innych partii. Przewaga opinii negatywnych występuje też w kwestii tego, czy ROP bardziej dba o swoje interesy partyjne czy też o dobro kraju (odpowiednio 32% i 25%) oraz - niewielka - w kwestiach skuteczności działania (24% i 21%) i wiarygodności jego obietnic (23% i 20%).

Ruch Odbudowy Polski i „Solidarność” należą do ugrupowań najczęściej postrzeganych jako prawicowe (50%).

Niechęć do tej partii przeważa nad deklaracjami sympatii (odpowiednio 30% i 26%); należy zaznaczyć, że jest to partia - obok SLD - o stosunkowo największym nasileniu niechęci.

Omawiane ugrupowanie cieszy się większą sympatią u mężczyzn (31%) niż kobiet (21%). Poza tym sympatie rozkładają się dość równomiernie lub niesystematycznie wśród różnych kategorii badanych: nieco częstsze są wśród rolników (31%), robotników wywalifikowanych (31%), prywatnych przedsiębiorców (29%), bezrobotnych (30%) oraz wśród osób o wyższych dochodach (30-31%), ale częściej też deklarują one niechęć (34%). Sympatia do ROP wyraźnie rośnie wraz ze stopniem religijności badanych, mierzonym częstością udziału w praktykach (od 18% do 37%).

Natomiast antypatię częściej niż inni przejawiają mieszkańcy największych miast (39%), kadra kierownicza i inteligencja (43%) i pracownicy umysłowi niższego szczebla (44%). Antypatia rośnie wraz ze wzrostem wykształcenia badanych (od 21% do 46%). Jest także znacznie większa wśród osób o lewicowych poglądach (54%) niż centrowych (34%) czy prawicowych (22%), wśród których odsetek deklarowanych sympatii do ROP jest najwyższy (46%; V Cramera = 0.33).

ROP najczęściej obdarzany jest sympatią przez elektorat AW „S” (34%) oraz UW (31%), ale ci ostatni często też deklarują antypatię (46%), podobnie jak wyborcy UP (43%). Jednak szczególną antypatię wzbudza ROP wśród zwolenników SLD (57%).

NSZZ „Solidarność”

„Solidarność” jest najbardziej znanym ugrupowaniem politycznym: odsetek osób, które nie potrafią sformułować swojej oceny jest przeciętnie najniższy (od 14 do 26%). Należy ona, obok ROP, do tych ugrupowań, które były oceniane przez respondentów w odniesieniu do danej cechy w sposób najbardziej zróżnicowany, a więc postrzegana jest kontrowersyjnie.

Wizerunek ogólny jest w zasadzie zbliżony do wielu innych partii, ma też ona, podobnie jak UP, jeden z najmniej „zygzakowatych” profili. Jednak jej wizerunek jest jednym z bardziej negatywnych, niekorzystnych.

Wyraźna przewaga ocen pozytywnych nad negatywnymi dotyczy tylko troski o los zwykłych obywateli (odpowiednio 42% i 25%; najlepsza ze wszystkich partii średnia ocen), na co wpływ ma niewątpliwie historyczny wizerunek tego związku zawodowego, i wierności swoim poglądom (42% i 24%). Niewielka przewaga pozytywów nad negatywami występuje w kwestii posiadania określonego programu (34% i 29%), ale średnia ocen jest najgorsza w porównaniu z ocenami innych partii.

Opinie negatywne (42%) zdecydowanie przeważają nad pozytywnymi (22%) w odniesieniu do umiejętności współpracy z innymi partiami. „Solidarność” jest ugrupowaniem postrzeganym jako najbardziej konfliktowe. Opinie negatywne przeważają też w kwestii dbałości przede wszystkim o swoje interesy, a nie o dobro kraju (odpowiednio 41% i 28%), oraz jej wiarygodności (odpowiednio 37% i 26%) i skuteczności działania (37% i 28%).

W ocenie przywódców i polityków występuje niewielka przewaga opinii negatywnych nad pozytywnymi, jeśli chodzi o kompetencję (33% i 30%) i uczciwość (26% i 25%), ale wyraźna jest przewaga ocen negatywnych (34%) nad pozytywnymi (25%) pod względem umiejętności rządzenia. W porównaniu z innymi politycy „Solidarności” są najczęściej postrzegani jako nie nadający się do rządzenia (najgorsza średnia ocen w porównaniu z innymi partiami).

Podobnie jak ROP, „Solidarność” postrzegana jest przede wszystkim jako ugrupowanie o charakterze prawicowym (59%). Za ugrupowanie centrowe uważa ją 12% respondentów, a za lewicowe - 7%.

Sympatia i niechęć do „Solidarności” są równie częste (po 34%), z ujemną, jak w przypadku innych partii, choć minimalnie, średnią ocen.

Sympatie i antypatie do „Solidarności” nie rozkładają się w jakiś systematyczny sposób wśród różnych kategorii respondentów. Niechęć najczęściej wzbudza wśród osób z wyższym wykształceniem (41%) oraz uczniów i studentów (43%), ale także robotników niewykwalifikowanych (42%) i pracowników fizyczno-umysłowych (41%). Największą sympatię do niej wyraża zróżnicowana wewnętrznie kategoria prywatnych przedsiębiorców (40%) oraz renciści (42%). Bardzo wyraźny jest natomiast związek sympatii i antypatii

z częstotliwością udziału w praktykach religijnych - 60% sympatyków wśród najczęściej praktykujących, a tylko 17% deklarujących niechęć.

Bardzo silnie też różnicują sympatię poglądy polityczne (V Cramera = 0.37). Wśród osób o orientacji prawicowej sympatię deklaruje 60% badanych, niechęć - 15%. Wśród badanych o lewicowych poglądach sympatię deklaruje 17%, a antypatię - aż 68%. Badani o orientacji centrowej częściej przejawiają antypatię (36%) niż sympatię (24%); duży ich odsetek zadeklarował obojętność (35%).

Wśród elektoratów „Solidarność” cieszy się ponadprzeciętną sympatią jedynie u zwolenników ROP (41%). Silną niechęcią darzą ją wyborcy SLD (69%), mniejszą - UP (46%), PSL (40%) i UW (35%).

Wizerunki głównych partii i ugrupowań politycznych są do siebie pod wieloma względami podobne. Brak im - może z wyjątkiem SLD - wyrazistych sylwetek, jeśli w grę wchodzi nie różnice ideologiczne i programowe, ale sposób działania czy kompetencje przywódców. Znaczna część opinii publicznej nie potrafi ocenić poszczególnych partii. W odczuciu badanych obraz sceny politycznej jest raczej negatywny, niekorzystny dla kształtowania się demokratycznego społeczeństwa. Zarazem jednak w odniesieniu do głównych partii i ugrupowań przeważają opinie o stałości ich poglądów, wyrazistości programów oraz - z jednym wyjątkiem - o kompetencji ich przywódców, co można uznać za przejaw ugruntowania się w świadomości społeczeństwa istnienia demokratycznego porządku politycznego.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, PSL budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć?

	(%)				
	Niechęć	Obojętność	Sympatia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	29	33	28	10	1162
Płeć					
Mężczyźni	30	35	29	6	551
Kobiety	27	31	28	13	611
Wiek					
do 24 lat	29	38	24	10	176
25-34	40	30	22	7	213
35-44	28	31	36	5	266
45-54	33	38	22	7	184
55-64	23	33	32	13	141
65 lat i więcej	15	30	33	22	182
Miejsce zamieszkania					
Wieś	18	31	41	9	427
Miasto do 20 tys.	29	35	24	12	146
od 21 do 100 tys.	32	33	24	11	242
101-500 tys.	33	33	21	13	199
501 tys.i więcej mieszk.	45	35	15	5	148
Region					
Północny	35	37	20	8	127
Zachodni	30	38	21	11	129
Środkowozachodni	19	35	40	6	172
Środkowy	34	33	23	10	217
Wschodni	23	26	32	19	133
Południowo-wschodni	28	33	31	8	174
Południowo-zachodni	31	30	29	11	210
Wykształcenie					
Podstawowe	20	27	34	18	360
Zasadnicze zawodowe	28	38	28	6	335
Średnie	32	35	27	7	373
Wyższe	50	32	15	4	93
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	55	27	14	3	83
Prac.umysł.niż.szczebła	34	35	28	4	92
Pracownicy fiz.- umysł.	31	46	17	7	54
Robotnicy wykwalifikowani	31	38	22	9	152
Robotnicy niewykwalifik.	30	32	22	15	53
Rolnicy	23	21	52	5	68
Prywatni przedsiębiorcy	38	34	24	4	49
Bierni zawodowo					
Renciści	23	28	31	18	150
Emeryci	19	33	34	14	216
Uczniowie i studenci	33	33	20	14	62
Bezrobotni	26	35	36	4	103
Gospodynie domowe i inni	23	38	27	12	78
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	35	34	24	8	125
Sektor państwowy	33	39	21	7	119
Sektor prywatny	37	34	21	8	239
Spółdzielczość	29	31	35	5	26
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	20	28	42	10	250
151 - 225	26	35	30	9	186
226 - 325	28	30	26	15	274
326 - 425	33	38	21	8	175
Powyżej 426 zł	37	36	22	6	210
Ocena własnych war. mater.					
Złe	24	32	34	10	405
Średnie	28	33	28	11	520
Dobre	37	35	20	7	236
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	35	25	24	15	69
Raz w tygodniu	25	31	33	11	681
Kilka razy w roku	31	38	22	8	295
W ogóle nie uczestniczy	37	33	21	9	115
Poglądy polityczne					
Lewica	25	31	42	3	211
Centrum	24	40	30	6	342
Prawica	42	32	22	5	373
Trudno powiedzieć	16	28	25	31	232

Tabela 2. Czy, ogólnie rzecz biorąc, ROP budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć? (%)

	Niechęć	Obojętność	Sympatia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	22	26	22	1157
Płeć					
Mężczyźni	31	23	31	15	547
Kobiety	29	22	21	28	610
Wiek					
do 24 lat	26	32	24	18	173
25-34	36	20	22	22	213
35-44	33	20	29	18	264
45-54	32	21	30	17	184
55-64	29	24	26	21	141
65 lat i więcej	21	20	24	36	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	25	24	23	28	422
Miasto do 20 tys.	32	32	16	21	146
od 21 do 100 tys.	35	19	32	14	242
101-500 tys.	27	19	29	25	199
501 tys.i więcej mieszk.	39	19	29	13	148
Region					
Północny	31	18	32	19	123
Zachodni	35	22	19	24	128
Środkowozachodni	35	22	20	23	172
Środkowy	25	25	29	21	217
Wschodni	24	20	20	36	133
Południowo-wschodni	35	22	27	16	174
Południowo-zachodni	27	25	30	18	210
Wykształcenie					
Podstawowe	21	20	25	34	360
Zasadnicze zawodowe	32	22	25	21	332
Średnie	33	25	27	15	373
Wyższe	46	21	28	6	93
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	43	19	26	12	83
Prac.umysł.niż.szczebla	44	24	23	9	92
Pracownicy fiz.- umysł.	33	15	25	27	54
Robotnicy wykwalifikowani	29	27	31	13	152
Robotnicy niewykwalifik.	28	27	10	35	53
Rolnicy	30	17	31	21	68
Prywatni przedsiębiorcy	24	35	29	13	49
Bierni zawodowo					
Renciści	26	17	24	33	150
Emeryci	24	22	27	27	215
Uczniowie i studenci	31	32	21	17	62
Bezrobotni	26	19	30	24	99
Gospodynie domowe i inni	33	23	21	23	78
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	42	18	22	18	125
Sektor państwowy	29	20	31	19	119
Sektor prywatny	29	29	27	15	239
Spółdzielczość	73	10	4	13	26
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	26	20	24	29	249
151 - 225	32	23	24	21	186
226 - 325	28	20	23	29	273
326 - 425	29	26	30	15	174
Powyżej 426 zł	34	24	31	11	210
Ocena własnych war. mater.					
Złe	27	21	28	24	405
Średnie	30	25	24	21	517
Dobre	35	20	25	20	235
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	26	13	37	25	69
Raz w tygodniu	26	23	28	23	678
Kilka razy w roku	36	22	22	19	293
W ogóle nie uczestniczy	41	23	18	19	115
Poglądy polityczne					
Lewica	54	18	14	14	211
Centrum	34	28	19	18	340
Prawica	22	23	46	10	371
Trudno powiedzieć	15	18	14	54	231

Tabela 3. Czy, ogólnie rzecz biorąc, UW budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć? (%)

	Niechęć	Obojętność	Sympatia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	29	29	26	17	1160
Płeć					
Mężczyźni	31	30	27	11	549
Kobiety	26	28	24	22	611
Wiek					
do 24 lat	26	28	30	16	175
25-34	29	35	20	15	213
35-44	32	28	30	10	266
45-54	29	36	23	12	184
55-64	37	22	23	19	141
65 lat i więcej	19	22	27	32	182
Miejsce zamieszkania					
Wieś	29	30	19	22	425
Miasto do 20 tys.	23	40	19	19	146
od 21 do 100 tys.	32	28	26	13	242
101-500 tys.	29	24	32	15	199
501 tys.i więcej mieszk.	27	23	42	7	148
Region					
Północny	30	30	28	12	126
Zachodni	26	26	30	17	129
Środkowozachodni	33	28	23	16	172
Środkowy	27	27	32	14	217
Wschodni	26	24	14	36	133
Południowo-wschodni	31	32	22	15	174
Południowo-zachodni	27	33	28	12	210
Wykształcenie					
Podstawowe	27	26	19	28	360
Zasadnicze zawodowe	34	32	21	13	334
Średnie	25	31	32	12	373
Wyższe	29	24	42	4	93
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	32	28	37	3	83
Prac.umysł.niż.szczębla	30	33	30	7	92
Pracownicy fiz.- umysł.	18	29	37	17	54
Robotnicy wykwalifikowani	27	36	23	14	152
Robotnicy niewykwalifik.	38	29	14	19	53
Rolnicy	37	24	21	19	68
Prywatni przedsiębiorcy	27	36	30	7	49
Bierni zawodowo					
Renciści	30	23	22	25	150
Emeryci	29	23	25	23	216
Uczniowie i studenci	25	21	39	15	62
Bezrobotni	26	38	22	15	102
Gospodynie domowe i inni	26	33	20	20	78
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	34	27	28	11	125
Sektor państwowy	25	33	29	13	119
Sektor prywatny	26	34	28	12	239
Spółdzielczość	43	46	4	8	26
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	27	32	20	21	250
151 - 225 zł	34	32	18	16	186
226 - 325 zł	30	24	24	22	274
326 - 425 zł	24	32	33	11	175
Powyżej 426 zł	28	29	36	7	210
Ocena własnych war. mater.					
Złe	29	31	22	18	405
Średnie	29	28	25	18	520
Dobre	27	28	34	11	235
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	36	21	24	19	69
Raz w tygodniu	27	28	26	19	679
Kilka razy w roku	28	34	24	13	295
W ogóle nie uczestniczy	34	28	27	11	115
Poglądy polityczne					
Lewica	42	28	20	10	211
Centrum	31	37	19	13	340
Prawica	26	26	40	8	373
Trudno powiedzieć	17	23	16	43	232

Tabela 4. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **SLD** budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć? (%)

	Niechęć	Obojętność	Sympatia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	38	25	26	11	1081
Płeć					
Mężczyźni	45	24	24	7	514
Kobiety	31	27	27	15	567
Wiek					
do 24 lat	34	34	22	10	183
25-34	38	26	29	7	172
35-44	34	26	28	12	245
45-54	44	23	24	9	171
55-64	41	23	27	8	153
65 lat i więcej	38	17	21	23	157
Miejsce zamieszkania					
Wieś	34	26	26	14	404
Miasto do 20 tys.	32	27	33	8	143
od 21 do 100 tys.	41	24	24	12	197
101-500 tys.	40	24	27	9	230
501 tys.i więcej mieszk.	49	26	16	9	107
Region					
Północny	37	33	18	12	128
Zachodni	35	22	38	5	129
Środkowozachodni	31	30	30	8	171
Środkowy	40	20	24	16	173
Wschodni	38	27	21	14	144
Południowo-wschodni	49	22	20	9	173
Południowo-zachodni	34	24	29	13	163
Wyszktałcenie					
Podstawowe	36	22	25	17	369
Zasadnicze zawodowe	32	33	23	12	300
Średnie	42	23	29	7	342
Wyższe	53	22	23	2	70
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	48	19	26	6	54
Prac. umysł. niż. szczebla	36	27	27	10	114
Pracownicy fiz. - umysł.	41	22	30	7	57
Robotnicy wykwalifikowani	37	33	21	9	133
Robotnicy niewykwalifik.	42	29	18	11	52
Rolnicy	27	33	30	11	72
Prywatni przedsiębiorcy	44	16	30	10	34
Bierni zawodowo					
Renciści	40	22	22	17	143
Emeryci	40	20	24	15	201
Uczniowie i studenci	39	32	28	0	56
Bezrobotni	37	25	23	15	100
Gospodynie domowe i inni	25	28	39	8	66
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	34	32	28	6	119
Sektor państwowy	44	19	24	13	122
Sektor prywatny	43	25	23	8	204
Spółdzielczość	25	44	24	7	23
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	34	26	25	15	202
151 - 225	40	25	24	11	160
226 - 325	36	30	23	12	290
326 - 425	30	29	28	13	175
Powyżej 426 zł	48	17	29	7	194
Ocena własnych war. mater.					
Złe	38	25	25	13	398
Średnie	35	27	26	12	492
Dobre	45	24	25	7	191
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	63	10	17	11	54
Raz w tygodniu	40	25	24	11	654
Kilka razy w roku	31	26	30	12	271
W ogóle nie uczestniczy	31	29	27	12	99
Poglądy polityczne					
Lewica	18	15	65	2	206
Centrum	25	43	24	7	324
Prawica	69	17	9	5	334
Trudno powiedzieć	27	22	15	36	215

Tabela 5. Czy, ogólnie rzecz biorąc, "Solidarność" budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć?
(%)

	Niechęć	Obojętność	Sympatia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	34	24	34	8	1081
Płeć					
Mężczyźni	32	24	39	5	514
Kobiety	36	24	29	12	567
Wiek					
do 24 lat	34	28	32	7	183
25-34	32	28	36	4	172
35-44	39	24	27	9	245
45-54	32	21	40	7	171
55-64	35	23	34	8	153
65 lat i więcej	28	18	38	16	157
Miejsce zamieszkania					
Wieś	33	22	34	11	404
Miasto do 20 tys.	43	28	24	5	143
od 21 do 100 tys.	27	27	37	8	197
101-500 tys.	36	21	36	7	230
501 tys. i więcej mieszk.	32	24	36	8	107
Region					
Północny	33	26	33	8	128
Zachodni	41	19	37	2	129
Środkowozachodni	37	29	25	8	171
Środkowy	37	20	32	12	173
Wschodni	28	24	36	11	144
Południowo-wschodni	27	23	44	7	173
Południowo-zachodni	34	25	30	10	163
Wysztalcenie					
Podstawowe	34	18	35	13	369
Zasadnicze zawodowe	34	25	32	9	300
Średnie	32	29	35	4	342
Wyższe	41	27	30	1	70
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	27	33	37	3	54
Prac. umysł. niż. szczebla	37	26	32	6	114
Pracownicy fiz. - umysł.	41	35	17	6	57
Robotnicy wykwalifikowani	31	26	36	8	133
Robotnicy niewykwalifik.	42	24	24	10	52
Rolnicy	31	26	35	8	72
Prywatni przedsiębiorcy	21	29	40	10	34
Bierni zawodowo					
Renciści	31	17	42	11	143
Emeryci	34	20	34	12	201
Uczniowie i studenci	43	21	36	0	56
Bezrobotni	32	22	34	11	100
Gospodynie domowe i inni	36	28	29	7	66
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	32	26	38	5	119
Sektor państwowy	32	22	34	12	122
Sektor prywatny	35	31	28	6	204
Spółdzielczość	60	24	16	0	23
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	34	22	33	11	202
151 - 225	35	26	30	9	160
226 - 325	34	25	32	8	290
326 - 425	31	23	35	10	175
Powyżej 426 zł	38	23	34	5	194
Ocena własnych war. mater.					
Złe	36	22	33	10	398
Średnie	32	25	34	9	492
Dobre	35	25	35	5	191
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	17	13	60	10	54
Raz w tygodniu	30	25	37	8	654
Kilka razy w roku	43	23	25	9	271
W ogóle nie uczestniczy	43	27	20	10	99
Poglądy polityczne					
Lewica	68	12	17	3	206
Centrum	36	35	24	5	324
Prawica	15	21	60	3	334
Trudno powiedzieć	27	22	24	27	215

Tabela 6. Czy, ogólnie rzecz biorąc, **UP** budzi Pana(i) sympatię czy też niechęć? (%)

	Niechęć	Obojętność	Sympatia	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	35	19	23	1078
Płeć					
Mężczyźni	28	35	19	18	513
Kobiety	18	35	19	27	565
Wiek					
do 24 lat	18	40	14	29	183
25-34	24	42	18	17	172
35-44	22	36	21	21	242
45-54	23	34	24	18	171
55-64	31	33	15	21	153
65 lat i więcej	23	24	20	33	157
Miejsce zamieszkania					
Wieś	22	32	17	29	404
Miasto do 20 tys.	23	35	23	20	140
od 21 do 100 tys.	19	41	17	24	197
101-500 tys.	29	34	20	16	230
501 tys. i więcej mieszk.	21	37	24	18	107
Region					
Północny	25	31	24	21	124
Zachodni	24	35	27	14	129
Środkowozachodni	19	35	23	24	171
Środkowy	21	35	14	30	173
Wschodni	25	32	15	27	144
Południowo-wschodni	26	36	18	21	173
Południowo-zachodni	23	41	14	22	163
Wysztalcenie					
Podstawowe	20	31	17	33	368
Zasadnicze zawodowe	23	33	18	25	300
Średnie	23	42	20	14	340
Wyższe	38	36	24	3	70
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	29	37	20	14	54
Prac. umysł. niż. szczebla	23	39	22	15	114
Pracownicy fiz. - umysł.	22	42	20	15	57
Robotnicy wykwalifikowani	19	38	20	23	132
Robotnicy niewykwalifik.	21	39	14	25	52
Rolnicy	22	35	17	26	72
Prywatni przedsiębiorcy	16	40	14	30	34
Bierni zawodowo					
Renciści	23	28	20	28	143
Emeryci	29	30	17	24	201
Uczniowie i studenci	22	32	26	19	56
Bezrobotni	22	33	15	31	98
Gospodynie domowe i inni	15	46	20	19	66
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	21	39	25	14	118
Sektor państwowy	19	37	23	20	122
Sektor prywatny	27	36	14	23	204
Spółdzielczość	9	55	28	9	23
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	20	33	15	31	200
151 - 225	20	36	20	24	160
226 - 325	23	39	17	21	290
326 - 425	21	41	16	22	175
Powyżej 426 zł	29	28	27	16	194
Ocena własnych war. mater.					
Złe	26	31	18	25	395
Średnie	20	39	16	24	492
Dobre	24	33	27	16	191
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	42	14	20	25	54
Raz w tygodniu	22	37	18	24	652
Kilka razy w roku	22	35	21	22	269
W ogóle nie uczestniczy	27	34	19	20	99
Poglądy polityczne					
Lewica	28	37	22	13	205
Centrum	19	43	20	18	323
Prawica	30	32	22	16	334
Trudno powiedzieć	13	27	10	50	215